

До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05
Національної академії внутрішніх справ
03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

В І Д Г У К

офіційного опонента

на дисертацію **ВОРОНІНА ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА**
за темою «**РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ, УЧИНЕНИХ НА
ЗАМОВЛЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ**»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Вивчення представлених Вороніним В.І. матеріалів дисертації та автореферату дають підстави стверджувати, що ним проведений ґрунтовний теоретичний, правовий аналіз теми, яка є однаково актуальною, як для розвитку теорії криміналістики, так і практичної діяльності, а саме розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв. Сформульовані змістовні висновки та пропозиції, що виносяться на захист, є суттєвим доробком до визначеної проблеми. Такий попередній висновок підтверджується оцінкою роботи за основними параметрами, які висуваються щодо кандидатської дисертації на юридичну тематику.

Актуальність теми дослідження. Викладені у вступі та 3 розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів переконують в тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, недостатньо розроблені в науці та перспективні для дослідження.

Проблематика вдосконалення теоретико-методологічних основ розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, наукове забезпечення протидії злочинності в даній сфері є важливим завданням усіх наук кримінально-правового циклу.

ВРСЛЗ НАВС			
Вх. №	909		
11	03	20	19 р.
кількість аркушів:			
осн. док.	11	додаток	—

трудомістких у системі кримінально-процесуальної діяльності, тому і не випадково, що питання, пов'язані з подальшим вдосконаленням їх криміналістичних теоретичних засад, формування та реалізації методики розслідування вказаних злочинів викликають найбільш гостру полеміку серед учених криміналістів, процесуалістів та юристів-практиків. Особливого значення даний напрямок набув в останній час у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу, послідовної реалізації конституційних та міжнародно-правових положень у галузі судочинства та захисту прав і свобод людини.

Відсутність теоретико-методологічних основ розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, призводить до проблем і суперечностей, кінцевим недоліком яких є відсутність відповідних криміналістичних рекомендацій, що ускладнює їх розслідування. Враховуючи, що в сучасних умовах розвитку технічного оснащення, інформаційного забезпечення триває наполегливий пошук найбільш раціональних форм провадження з виявлення, розкриття та розслідування злочинів, забезпечення суб'єктів судочинства всіх систем правоохоронних органів належних умов для ефективного та успішного здійснення покладених на них обов'язків, розробки та застосування принципово нових технологій розслідування кримінальних правопорушень узагалі та провадження окремих слідчих (розшукових) дій зокрема, спрямованих на боротьбу з злочинністю, в тому числі подальшого розвитку та формування нових підходів розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, та зважаючи на викладене, можемо констатувати, що дослідження питань розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, повинна стати основою для теоретичних і практичних рекомендацій. Першочерговим завданням діяльності з розслідування злочинів є вдосконалення її способів і методів, забезпечення потреб практики новітніми досягненнями сучасного науково-технічного прогресу. Розширення пізнавальних можливостей такої діяльності відбувається завдяки узагальненню сучасних підходів та формулювання поняття криміналістичної характеристики умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, з визначенням її структурних елементів, а також виокремленню тактико-організаційних засад розслідування вказаних кримінальних правопорушень. Враховуючи те, що її пізнавальні можливості на практиці використовуються недостатньо, а у криміналістичній теорії детально не розроблена структура та значення криміналістичної характеристики даних злочинів, ряд інших питань не здобули необхідного наукового висвітлення, можна говорити про те, що стан доктринального осмислення в українському праві дисертаційної проблематики оцінюється

на сьогодні як недостатньо повний, а тому проведена В.І. Вороніним наукова розвідка є вчасною і вельми актуальною.

Погоджуючись з постановкою проблеми та обраними напрямками її вирішення, можемо констатувати, що актуальність дисертаційного дослідження Володимира Вороніна «Розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв» не викликає сумніву, а *обрана тема має як суто теоретичне, так і практично-прикладне значення. Дослідження є своєчасним і актуальним.*

В.І. Воронін подав до захисту наукову роботу, що становить собою комплексне монографічне дослідження, в якому вирішена важлива наукова проблема – розроблена методика розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв.

Здобувач, з погляду опонента, правильно сформулював **об'єкт і предмет** дослідження. Він продемонстрував знання сучасних наукових методів пізнання (стор. 3-4 автореферату), що позитивно відбилось на результатах дисертаційного дослідження (стор. 190-197 дисертації), підтверджує його наукову обґрунтованість і новизну розроблених теоретичних висновків і науково-практичних рекомендацій, що виносяться на захист.

Обґрунтованість положень даного дисертаційного дослідження забезпечене відповідною джерельною базою. При написанні роботи автор спирався на аналіз достатньої кількості літературних джерел (268 найменувань), ґрунтовно і критично вивчив роботи не лише українських, а і зарубіжних вчених, що дало змогу всебічно вивчити поставлену проблему. Список літератури свідчить, що дисертант достатньо вивчив праці попередніх дослідників цієї та суміжних проблем. В роботі ведеться полеміка щодо ряду наукових проблем. Це дозволило навести вагомі аргументи на користь основних положень, які відстоюються в роботі.

Достовірність і обґрунтованість висунутих гіпотез, висновків, які робить автор, підтверджуються **емпіричними даними** отриманими в процесі вивчення статистичних даних Генеральної прокуратури України та аналітично-довідкових матеріалів Верховного Суду України, Національної поліції України, результатами вивчення матеріалів 47 кримінальних проваджень і архівних кримінальних справ за фактами умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, результатів анкетування 41 прокурора, 111 слідчих, 82 працівників оперативних підрозділів Національної поліції України з Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Харківської, Чернігівської областей.

Що стосується **структури роботи**, то в ній відображені авторська концепція і з цієї точки зору вона вбачається прийнятною.

Дисертант побудував своє дослідження за логічною схемою, комплексно розглянув основні проблемні позиції, а саме, провівши аналіз елементів їх криміналістичної характеристики, розкривши ситуаційний підхід в методиках розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, запропонував алгоритми дій слідчого на кожному з етапів розслідування вказаних кримінальних правопорушень, виокремив особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Дисертант висвітлив як гносеологічні основи, *що свідчить в цілому про повноту, завершеність і методологічну правильність здійснення наукової роботи.*

Проте доречно було більш ілюстрованіше, опираючись на конкретні приклади з архівних кримінальних справ, практичних прикладів слідчої практики представити матеріал дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначається тим, що вони підтверджені певними науковими доказами, догматичним аналізом наукових доробок, які в цілому є переконливими. Загалом же, належна обґрунтованість та достовірність отриманих результатів, висновків і пропозицій забезпечена джерельною базою проведеного дослідження, використанням різноманітних методичних прийомів аналізу поставлених проблем, достатньою апробацією отриманих результатів, а також тим, що до однакових висновків приводить аналіз різних аспектів досліджуваної проблематики.

Виконання даної дисертаційної роботи проведено відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12 січня 2011 р. № 24/2011), Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні (Указ Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008), Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (Указ Президента України 20 травня 2015 р. № 276/2015), Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років (п. 2.1 додатка 2, п. 7.24 додатка 7), затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, відповідає Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України 7 вересня 2011 р. № 942.

Зазначені обставини дозволяють стверджувати, що дослідження розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, *є одним із важливих та пріоритетних напрямків у науковому пошуку*, яке повинно стати основою для теоретичних і практичних рекомендацій щодо формування та реалізації відповідної окремої криміналістичної методики.

Переважає більшість наукових положень і пропозицій дисертанта про окремі доповнення *добре аргументовані (обгрунтовані)*. Вважаємо, що заслуговують на увагу пропозиції дисертанта щодо:

- доцільності розгляду криміналістичної характеристики умисних вбивств, учинених з використанням вибухових пристроїв, як системи узагальнених відомостей про закономірності таких елементів механізму вчинення вказаної категорії злочинів, як способи вчинення злочину, слідову картину, особу потерпілого та злочинця, яка дозволяє слідчому оптимізувати діяльність з виявлення, розкриття та досудового розслідування вказаних злочинів (стор.43 дисертації);

- висвітлення питання про способи умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, з урахуванням 1) факторів, які обумовлюють вибір конкретного способу; 2) поняття та 3) змісту способів учинення злочинів (стор. 48-55 дисертації);

- визначення слідової картини досліджуваної категорії вбивств як сукупності відомостей про обстановку (час, місце й умови) скоєння вказаних кримінальних правопорушень і їх типові сліди (стор. 58 дисертації);

- поділу процесу розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, на три етапи: початок досудового розслідування, що розпочинається з моменту отримання відомостей про ймовірне скоєння вказаного кримінального правопорушення та триває до моменту внесення таких відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань; початковий – розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і завершується вирішенням таких основних завдань, як встановлення причетних до вчиненого злочину осіб і збирання доказової інформації, достатньої для повідомлення про підозру; наступний – розпочинається після вирішення всіх ситуативно зумовлених завдань на попередньому етапі та завершується закінченням досудового розслідування (стор. 87-140 дисертації);

- власної основи комплексних методик розслідування розкрадань і службових злочинів корупційної спрямованості, вчинених у бюджетній сфері України, а також напрями формування та реалізації міжвидових криміналістичних методик розслідування

злочинів, вчинених при здійсненні державних закупівель; у соціально-бюджетній сфері; злочинів, пов'язаних зі зловживаннями при розпорядженні бюджетними коштами, іншим державним і комунальним майном у житлово-комунальному господарстві, в агропромисловому комплексі, у паливно-енергетичному комплексі, у галузі транспорту та зв'язку (стор.319-320 дисертації);

- тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв, шляхом надання практичних рекомендацій щодо особливостей проведення оглядів, допитів, обшуків, слідчих експериментів, пред'явлень для впізнання, а також особливостей використання можливостей судових експертиз при розслідуванні названих злочинів (стор. 141-189 дисертації).

Дисертант доходить висновку, що з метою вирішення основних завдань розслідування необхідно застосовувати тактичні операції, які представлені комплексом узгоджених слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, інформаційно-пошукових, процесуальних та організаційних заходів. Зокрема, виокремлює та надає рекомендації з проведення таких типових тактичних операцій, як «Збирання первинної інформації», «Встановлення очевидців», «Встановлення особи, яка вчинила злочин», «Встановлення потерпілого», «Перевірка зв'язків потерпілого», «Розшук злочинця», «Затримання злочинця», «Встановлення співучасників», «Вивчення особи підозрюваного», «Подолання протидії» (стор. 132-137 дисертації).

Ці результати дослідження вказують, що дисертант вирішив складні проблеми, спрямовані на розробку методики розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв.

Отже, наукові і науково-практичні положення, висновки і пропозиції, що містяться у дисертації, здебільшого характеризуються новизною, добре обгрунтовані і їх достовірність не викликає сумнівів.

Основні положення, висновки, рекомендації в повній мірі доведено дисертантом до широкої громадськості в опублікованих наукових працях. Викладені в авторефераті та дисертації основні положення дослідження є ідентичними.

За своїми масштабами, проблемністю, суспільною та науковою значимістю обрана тема цілком відповідає проблематиці дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Разом з тим, загальне позитивне враження про дисертацію не виключає наявності положень, які притягують світло полеміки. Тому, *констатуючи наявність усіх*

необхідних для такого рівня наукової роботи моментів, слід відзначити, що вона містить ряд дискусійних, спірних або ж таких, що потребують додаткових уточнень положень чи більш детальної аргументації.

1. У розділі 1 дисертації значна увага приділена проблемам побудови та використання криміналістичної характеристики умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв (стор. 14-86 дисертації). Разом із тим кореляційні залежності між окремими елементами криміналістичної характеристики вказаних злочинів не визначені, через що важко уявити її практичну значущість.

2. Досліджуючи у підрозділі 1.1 «Теоретичні передумови формування криміналістичної характеристики умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв» структуру криміналістичної характеристики, В.І. Воронін не включив до її складу такий традиційний елемент як знаряддя злочину (стор. 14-36 дисертації і стор. 7, 12 автореферату). На нашу думку, зазначена авторська позиція потребує додаткової аргументації.

3. У дисертаційному дослідженні не знайшла відображення специфіка профілактичної діяльності слідчого щодо виявлення причин та умов, які сприяють учиненню умисних вбивств на замовлення з використанням вибухових пристроїв. Незважаючи на те, що в окремих підрозділах дисертації В.І. Воронін наводить деякі положення стосовно зазначеної складової методики розслідування злочинів, але комплексного аналізу даної проблематики не було здійснено.

4. Недостатню увагу в дисертації, на наш погляд, приділено характеристиці форм взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів під час розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв. Ці проблеми набувають особливої актуальності на сучасному етапі розвитку кримінальної процесуальної діяльності у зв'язку зі змінами кримінального процесуального законодавства України.

Ясна річ, що зазначені концептуальні пропозиції мають досить суперечливий вигляд, однак хотілось почути думки з цього приводу дисертанта, який займався дослідженням цієї проблематики.

Перераховані, як і деякі інші зауваження, мають дискусійний характер і, як на нас, складають підґрунтя до наукової дискусії під час захисту дисертантом свого дослідження і дадуть можливість проявити йому свій науковий потенціал та уміння вести наукову дискусію.

Основні положення, висновки і пропозиції, сформульовані у дисертації, здебільшого знайшли свій ідентичний виклад в опублікованих дисертантом наукових

статтях та авторефераті. Результати проведеного дослідження вже частково знайшли своє втілення в практичній діяльності правоохоронних органів, що засвідчується відповідними актами про їх впровадження, а також можуть бути використані в освітньому процесі юридичних навчальних закладів і в подальших наукових дослідженнях. Результати дослідження також можуть стати в нагоді для підвищення кваліфікації слідчих.

Загальний висновок: дисертація Вороніна Володимира Івановича на тему «Розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв» є самостійно підготовленою, завершеною кваліфікованою науковою працею, в якій отримано ряд нових науково-теоретичних результатів щодо формування методики розслідування умисних вбивств, учинених на замовлення з використанням вибухових пристроїв; дана робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) зі спеціальності 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

доктор юридичних наук, доцент
старший партнер Адвокатського об'єднання
«Татаров Фаринник Головка»

В.І. Фаринник